

Izmenjava znanj in izkušenj v EU projektih

Ana Leban Januš, Gregor Krek, Ana Peharc in Kristina Lindav, Vrtec Tržič Arnedillo, La Rioja, Španija: opazovanje dela v vrtcu in šoli

Povzetek

Vrtec Tržič je bil v letu 2015 sprejet v projekt Erasmus+ Strateška partnerstva. Projekt *Through democracy to literacy* povezuje štiri države in sicer Slovenijo, Islandijo, Španijo in Poljsko. Projekt je usmerjen predvsem na vzgojitelje sodelujočih vrtcev. Pozorni smo na vsebine in dejavnosti, ki razvijajo pismenost predšolskih otrok, hkrati pa ustvarjamo demokratično vzdušje, ki spodbuja pozitivne procese. Med seboj si izmenjujemo znanje in izkušnje, saj delujemo po različnih pristopih, modelih in metodah dela. S tretjim sklopom aktivnosti poučevanja, usposabljanja in učenja v organizaciji španske šole C. R. A. Alto Cidacos se je pričelo tretje obdobje od štirih, v katerem se osredotočamo na povezovanje vrtcev in šol s starši otrok. Aktivnosti so potekale v tednu od 24. do 28. oktobra 2016, organizatorji pa so opravili odlično delo.

Ključne besede: mednarodni projekt Erasmus, izmenjava, vrtec, šola, starši.

V šoli C. R. A. Alto Cidacos

Šola ima štiri podružnice: Arnedillo, Prejano, Enciso in Herce. Naše zbirno mesto je bila šola v mestecu Arnedillo, kjer ima šola svoj sedež in tajništvo. Obisk je trajal pet delovnih dni in v tem času smo bili prisotni pri neposrednem vzgojno-izobraževalnem delu z otroki, bili smo priča izvajanju pristopa »učee se skupnosti« (ang. »learning communities«) v osnovni šoli in v vrtcu v Logronu ter imeli različne diskusije.

Prvi delovni dan je bil v celoti namenjen opazovanju/senčenju dela učiteljev, čemur je sledila izčrpana predstavitev in diskusija na željo slovenske ekipe, ki je v šolo prišla v popoldanskih urah. Predstavili so nam dnevno rutino šol Enciso in Prejano v kontekstu področij jezika, spoznavanja narave in umetnosti, s poudarkom na demokraciji in pismenosti.

Evalvacija opazovanja neposrednega dela v oddelku

Jutranje aktivnosti so si v vseh šolah/vrtcih zelo podobne, v največji meri vodene s strani vzgojitelja/učitelja, ki k sodelovanju spodbuja brez prisile. V smislu *demokratičnih načel* je opaziti spoštovanje, dajanje možnosti vključevanja vsem, prilagajanje aktivnosti otrokom (npr. deček, ki si ni hotel umazati dlani z barvo, je lahko dlan na papir obrisal in jo pobarval), izbiranje skupine, ki se ji bodo pridružili, omogočeno je prehajanje med skupinami. V smislu *pismenosti/opismenjevanja* je slika prav tako podobna pri vseh obiskanih skupinah, in sicer vidne črke abecede kot dekoracija sten, izobešene besede, simboli, napisane pesnice. Veliko je ponavljanja, petja, rimanja. S tem si otroci veliko zapomnijo, a se poraja vprašanje, če se otroci sčasoma ne začnejo dolgočasiti. Pri angleščini ne uporabljajo učbeni-

ka, temveč revije, kjer iščejo informacije, pogosto se poslužujejo uporabe informacijskih tehnologij. Spodbuja se k interakciji, h komunikaciji, govorjenju, k izražanju lastnega mnenja. Pri najmlajših obstaja nevarnost ustvarjanja »informacijskega kaosa«, saj je učilnica opremljena kot za 6-letnike, kljub temu da so otroci stari 3 leta.

Učitelj je potrdil naše opažanje, da je v njihovih šolah morda preveč obešanja materialov na stene, gre za »poučno dekoracijo«. Vloga učitelja je kontrolna, torej postavlja nje meja, tudi v smislu omejenosti časa za neko aktivnost, v večini primerov gre tudi za aktivnosti na pobudo učitelja. Težijo k upoštevanju dogovorjenih pravil, k spoštovanju, h kolegialnosti in k partnerstvu med otroki. Naloga otroka je, da se vključi v aktivnosti, sodeluje, pomaga in vzpostavlja interakcije, ki jih ponuja učitelj/vzgojitelj. Možnosti za lastno raziskovanje skoraj ni, opazili smo pomanjkanje proste igre ali kakršnekoli iniciative s strani otrok. Vloga staršev je v pedagoškem procesu zelo majhna, lahko bi se vključevali precej več (npr. zbiranje predmetov rdeče barve doma). Ob jutranjem prihajanju oz. odhodu otrok pa je bilo opaziti prijateljske vezi med starši, tudi z učitelji, vzgojitelji. Vsi so si vzeli čas, ni bilo hitenja (čemur verjetno botruje tudi drugačen delovnik kot pri nas), vidna je bila tudi vez med samimi starši.

Sodelovanje s starši

Drugi delovni dan je po neposrednem opazovanju dela v predšolski skupini prinesel vsebinski del, vezan na vlogo staršev. Tri aktivne in angažirane mamice so nam predstavile dejavnosti staršev v šoli C. R. A. Alto Cidacos. Pojasnile so, da imajo šole Arnedillo, Prejano, Enciso in Herce skupno upravo, ravnatelja, sekretarja in tudi nekatere učitelje,

uporabljajo skupno infrastrukturo npr. športni center v Arnedillu, torej med seboj tesno sodelujejo.

Starši so dejavni v svetu staršev, imenovanem AMPA (šp. »Asociación de Madres y Padres de Alumnos«), kjer imajo npr. organizirane tečaje o tem, kako sodelovati v šoli, kako predstaviti svoj poklic na način, ki bi bil otrokom zanimiv in njihovim letom primeren. Vsaka od štirih šol C. R. A. Alto Cidacos pa nima svojega sveta staršev, zato se skupne dejavnosti, ki vključujejo starše vseh štirih šol, dogajajo v domeni šole v Arnedillu, kjer je tudi uprava. Mamica otroka, ki obiskuje šolo Herce, je kot največji problem zato izpostavila komunikacijo med starši, ki se sicer med seboj poznajo, saj je skupnost majhna, a se ne srečujejo na sestankih. V sklopu združenja AMPA so organizirani sestanki, a udeležba ni obvezna. Na sestankih se dogovorijo o skupnih dejavnostih vseh štirih šol; to so: kosanje piknik ob koncu oktobra, ki smo mu bili priča tudi mi, nato bo v začetku decembra praznovanje dneva državnosti, ob koncu decembra božične dejavnosti, v marcu dan dreves, v aprilu dan knjige, v predpostnem času pred veliko nočjo praznovanje pusta, ob koncu šolskega leta pa zaključek v obliki piknika. Dogajajo se izmenično na lokacijah šol. Ena izmed mamic opaža, da se na skupnih prireditvah starši različnih šol ne »mešajo«, temveč ostajajo v skupinah, ne najdejo kontakta, kar jo moti. Aktivnosti, ki so namenjene staršem, so organizirane še občasno po posameznih šolah, gre pa za bralni krožek, delavnico izdelovanja zeliščnih krem, priprave figuric iz čokolade in tradicionalnih marmelad, predavanje o čebelarjenju, povezovanje s starejšimi člani skupnosti.

Kot cilje, ki jim dolgoročno sledijo, so mamice izpostavile izboljšanje komunikacije med starši, komunikacije med starši in šolo, organiziranje okolijskih aktivnosti in deljenje življenjskih izkušenj, ker opažajo, da najbolj vzgajajo z zgledom. Po drugi strani pa dolg delavnik šole Herce staršem omogoča, da so cel dan v službi ali pa imajo več svobode in časa zase, za gojenje hobijev, kar je pravzaprav enak problem, kot se pojavlja pri nas. Otrok je večino dneva ločen od staršev, vzgoja pa je v domeni izobraževalnih ustanov.

Predstavitve šole Papoula

Predstavljen je bil projekt demokratične zasebne šole Papoula (šp. mak), katere pobudniki, ustanovitelji, izvajalci in financerji so bili starši. Gre za prosto, svobodno šolo v smislu odsotnosti obveznemu sledenju kurikula, z vključevanjem odraslih kot vodnikov, ne vzgojiteljev oz. učiteljev. Gre pravzaprav za koncept, ki se je razvil iz težnj staršev po vzgajanju in izobraževanju otrok glede na njihove potrebe in sledenju razvoju posameznega otroka, torej z največjo možno mero individualizacije. Do nedavne sta

delovali dve skupini, ena predšolska in ena šolska (otroci, stari med 3 in 12 let), v vsaki skupini je bila po ena odrasla oseba. Obveznega kurikula ne poznajo, niti stalnih predmetov, delajo projektno.

Temeljni nazori šole so:

- samoučenje otroka kot radovednega in vedoželjnega bitja;
- zaupanje med vsemi udeleženci;
- človečnost v smislu prilagajanja individualnemu ritmu znotraj prostora, kjer vsak lahko odloča zase;
- enakost v smislu enakih pogojev za vse in odprte komunikacije;
- svoboda v smislu sprejemanja odločitev in zato njihovih posledic, kar vodi v zavedanje, da je otrok del skupine, do katere ima, tako kot do sebe, določene odgovornosti.

Poudarjajo spoznavanje samih sebe, kako sprejemati odločitve, sledenje svojim interesom, nimajo pravil – le oporne smernice za vedenje, ki jih ustvarjajo skupaj, otroci se čutijo cenjene. Velik poudarek je na ustvarjanju prostora za učenje; ko so pogoji ustvarjeni, se odrasli umakne.

Veliko je aktivnosti, ki ne potrebujejo razlage, igrače so sortirane glede na težavnost oz. zahtevnost. Poudarjajo, da se šolanje ne dogaja le v šoli, temveč tudi izven nje, zato so tudi v šoli dobrodošli starši in ljudje iz skupnosti. So zelo fleksibilni in oblikujejo kurikul glede na projekt. Otroci si sami izberejo, kaj bodo delali, kaj jih zanima, česa se bodo lotili. Učilnice, igralnice niso polne igrač, oprema je minimalna v primerjavi z javnimi šolami. Pri mlajših otrocih je poudarek na čutilih, senzomotoriki, imajo pa nekaj materiala Montessorri. Starši želijo sodelovati s šolo s svojim znanjem, imajo možnost pedagoškega tečaja, kjer jim nakažejo nekaj idej, kako sodelovati s šolo, na kakšen način posredovati svoje znanje otrokom. Gre za vključevanje staršev v največji možni meri, saj le-ti niso le finančna osnova, temveč so vključeni tudi v pedagoškem smislu ter za tehnična dela (npr. čiščenje).

Papoula je bila alternativa uradno priznani izobrazbi, zato so po petih letih delovanja prišli do točke, ko finančno in zakonsko ne izpolnjujejo več pogojev za nadaljevanje dela. V letu 2016 zato doživljajo spremembo in so postali javna šola z učitelji s predpisano izobrazbo. Vloga staršev je zato zelo zmanjšana, a se trudijo, da bi vseeno imeli občuten vpliv ter da bi obdržali temeljne nazore.

Sprejem pri županih in druženje s starši

Priredili so nam sprejem pri županih občin, v katerih se nahajajo podružnice šole C. R. A. Alto Cidacos, torej štirih

županov iz Arnedilla, Prejana, Encisa in Herce. Prisotni so bili tudi starši podružnice Arnedillo in učenci z učitelji, ki so nam pripravili tudi plesni nastop. Zdelo se nam je, da gre za lep primer povezovanja skupnosti in šole, vzdušje je bilo hkrati svečano in ljudsko, vsi župani pa so izrazili čast, da lahko gostijo mednarodno ekipo in izrekli pohvalo šoli organizatorici za povezovanje na evropskem nivoju.

Pristop »Učeče se skupnosti«

Učeče se skupnosti (ang. »learning communities«) predstavljajo uresničevanje znanstveno podprte ideje, da se proces učenja izboljša z vključevanjem interesnih skupin npr. staršev, univerzitetnih študentov in drugih predstavnikov skupnosti, z drugimi besedami, gre za pospeševanje učenja z interakcijo in vključevanjem skupnosti v šolsko delo.

V šoli »Caballero de la Rosa« v mestu Logroño smo bili priča delu na ta način. V učilnici so bili učenci (5. razred osnovne šole) razdeljeni v skupine po 4 ali 5, pri vsaki mizi je bil prisoten prostovoljec, bodisi starš bodisi študent. Vsaka miza ima svoje naloge, pri interaktivni tabli je učiteljica, ki učence usmerja do rešitev naloge, drugi učitelj pa kroži po učilnici in spremlja, kaj in kako delajo drugi učenci s prostovoljci, ki so stalni in se skozi šolsko leto ne menjajo. Pred vključitvijo v proces zunanje sodelavce – prostovoljce – preverijo z intervjuji, priskrbeti pa morajo tudi potrdilo o nekaznovanosti. Funkcija prostovoljcev ni razlaganje vsebin, temveč le skrb za to, da bo naloga opravljena hitreje in temeljito, torej je cilj učinkovitost. Na koncu šolske ure se zberejo učitelji in prostovoljci in se pogovorijo o učencih, o njihovih posebnostih in napredku ter morebitnih težavah.

Ta način dela je priporočen s strani Evropske skupnosti, saj je z vidika pospeševanja integracije primeren za skupnost, kot je ta na obrobju Logroña; gre za etnično mešano skupnost z mnogimi prišleki iz Pakistana in Maroka. Šola je imela v preteklosti drugorazreden ugled, kar skušajo spremeniti prav s pristopom učečih se skupnosti. Dokaz, da delujejo v pravo smer, je tudi dejstvo, da jim prostovoljcev nikdar ne primanjkuje, starši in študenti imajo velik interes za sodelovanje. Učitelji na tej šoli vlagajo tudi veliko svojega prostega časa za srečanja, sestanke s starši, ki niso v sklopu delovnega časa, da lahko poskrbijo, da so s starši v učilnici z njimi na istem nivoju. Demokracija se torej ustvarja z integracijo, znotraj učnega procesa pa v smislu soudeležbe učencev pri odločanju ni na visokem nivoju. V namen soodločanja in upoštevanja želja učencev uporabljajo škatle, kamor učenci lahko vržejo sporočilo s svojimi problemi, dosežki ali karkoli, o čemer bi se radi pogovorili. Nato se učitelji in učenci vsakih 15 dni srečajo, preberejo

sporočila in se o temah tudi odkrito pogovorijo. Pristop temelji na premiku fokusa s poučevanja na učenje; prostovoljci skrbijo, da se učenci dejansko naučijo in to v času, ki je bil predviden za neko temo. Tako je veliko manjša možnost, da nekdo »ostane zadaj«, saj dobi dodatno podporo v procesu učenja in ne kasneje, ko je že v zaostanku. Zato se posredno z učenjem sodelovanja, podpore drug drugemu ustvarjajo tudi boljši rezultati na testih.

Na diskusiji, ki je sledila spremljanju neposrednega dela, so učitelji izrazili veliko predanost projektu in tudi mnenje, da gre za težko delo, ki zahteva veliko poglobljanja v strokovno literaturo. Vodi jih glavna misel k izboljšanju pogojev življenja za otroke na splošno, omenili so temo nasilja nad ženskami in nasilje v najširšem smislu. Čutijo, da delajo dobro in pomembno delo.

Poleg spremljanja dela v oddelku s projektom učečih se skupnosti smo se neposredno vključili tudi v dejavnosti opismenjevanja v obliki otroškega literarnega oz. bralnega krožka ter aktivnega učenja branja. Literarni krog je sestavljala skupina otrok, ki so popolnoma v lastni režiji diskutirali o prebranih odstavkih iz knjige *Čarli in tovarna čokolade* pisatelja Roalda Dahla. Vloga učiteljice je bila skoraj neopazna, saj so vse niti z očitno dogovorjenimi kretnjami in vlogami v rokah imeli učenci. Ena izmed učenek je bila moderatorka, ostali so lahko z dvigom roke prišli do besede; če so s prstom kazali navzdol, so želeli prejšnjo misel nadaljevati, če so prst dvignili navzgor, so imeli neko novo misel, ki so jo lahko izrazili. Vsi so imeli priložnost izraziti svoje mnenje, ki je bilo upoštevano.

Pri aktivnem učenju branja je izrazito izstopal pristop učitelja, ki je ob besedilu, projiciranem na platno, z veliko vnemo spodbujal učence v vrstnem redu sedenja h glasnemu, interpretativnemu branju. Če je učenec slabo ali narobe prebral besedno zvezo, je učitelj dramatično pristopil in npr. povečal jakost s stresanjem otroka ali prislanjanjem flumastra kot mikrofona k ustom. Otroci so se pri tem v veliki večini zabavali, ta način jim je bil očitno poznan. Porajalo pa se nam je vprašanje, kako bi se počutil nekoliko introvertiran otrok, če mu ne bi vstopanje v njegov intimni prostor lahko povzročalo stresa. V opazovani skupini je bilo opaziti enega ali dva mejna primera, ki sta v preteklosti morda imela težave s tem, bodisi zaradi neznanja jezika bodisi zaradi osebnostnih lastnosti. Vsekakor pa gre tu za kakovostno učenje izražanja samih sebe.

Obisk regijskega Ministrstva za izobraževanje

V Logroño nas je v svojih prostorih sprejel minister za izobraževanje regije La Rioja, gospod Alberto Galiana Garcia, ki je v svojem nagovoru izrazil pohvalo promociji znanja

drugih evropskih držav v Spaniji, saj se mu zdi v mednarodnem kontekstu pomembna tvorba »bratovščin« med ustanovami, učenci in učitelji. Svojo misel, da »ne gre za čas sprememb, ampak za spremembo časov«, je postavil k kontekst begunske krize in v posledično novo kreiranje družbe z različnimi kulturnimi in verskimi ozadji.

Opazovanje neposrednega dela z otroki v vrtcu Nuestra Señora De Vico

V mestu Arnedo smo opazovali neposredno delo z otroki, starimi od 2 do 3 leta. V vrtcu je 10 oddelkov, in sicer 1 oddelk otrok v starosti od 4. do 9. mesecev (»baby classroom«), 4 oddelki otrok v starosti 1 do 2 leti ter 5 oddelkov otrok v starosti 2 do 3 leta. V skupine so otroci razporejeni ne le po letniku rojstva, temveč tudi po mesecih. Obratovalni čas pa je od 7. ure do 17.30. Večina otrok pride okoli devete ure, najkasneje pa do pol desetih. Otroci srajčke in slinčke prinašajo vsak dan sproti, čiste in oprane.

Skupine nimajo imen, imenujejo se po barvah sten v igralnicah. Igralnica je velik, odprt prostor, pregrajen s steno in z velikim oknom, za katero vzgojiteljica previja otroke in ima istočasno pregled nad dogajanjem v igralnici. Tu se nam je porajalo vprašanje, kako je poskrbljeno za varnost otrok (situacija se nam ni zdela varna). Previjalnica oz. kopalnica je skupna za dve skupini. Otroke vedno pripelje v igralnico nekdo od zaposlenih, starši nikoli. Vsi otroci so v čevljih. Otrokom dajo na voljo igrače, ki si jih izbere vzgojiteljica, igrač imajo zelo malo. V oddelku je 17 otrok, zgornja meja je 25. Na oddelek je predvidena ena vzgojiteljica, priložnostno imajo vključeno eno osebo, ki opravlja prakso. Vsi otroci imajo vrtčevsko obleko kot uniformo. Imajo delovne zvezke, po katerih delajo, rešujejo naloge. So zelo omejeni v smislu ustvarjalnosti. V te zvezke lepijo, rišejo. Večina otrok je brez plenice; načrtno jih zelo zgodaj navajajo na stranišče.

Ko otroci pridejo v vrtec, prinesejo svoj dnevnik, kamor vzgojiteljica napiše, kdaj in koliko je otrok jedel, spal, sodeloval in druge posebnosti. Starši označijo tudi, kdaj gre otrok domov. Osebne komunikacije s starši ni, staršem so na razpolago samo pogovorne ure.

Dejavnosti, ki se odvijajo v dopoldanskem času, so rutinske, ponavljajoče se in vodene s strani vzgojiteljice. Vsakodnevno otroci ugotavljajo, kako se počutijo, kdo je prisoten oz. odsoten v vrtcu, kateri dan v tednu je, kateri mesec, kateri letni čas je, kakšno je vreme. Motivacija za sodelovanje in interes otrok je običajno lutka. Dejavnosti popestrijo s prepevanjem pesmic in poslušanjem glasbe.

V drugem delu opazovanja in spremljanja dela v oddelku so otroci sedeli za mizo in reševali naloge v delovnem

zvezku. Tako je vsak dan, ni spontanosti, ni upoštevanja želja otrok. Otroci so omejevani glede ustvarjalnosti in vednoželjnosti. Po vseh igralnicah se odvijajo enake dejavnosti, ki jih načrtuje pedagoška vodja vrtca. Tako so vzgojiteljice zgolj izvajalke načrtovanega programa.

Ob 12.30 imajo kosilo, uro kasneje gredo počivat v skupne prostore. Kuharica pride v vsako igralnico in vpraša po številu otrok in koliko jih bo popoldne na malici. Vzgojiteljica nato s slikami pokaže otrokom, kaj bo za kosilo tisti dan. Vrtec je odprt do 16.45, z doplačilom staršem pa dlje, a ne dlje kot do 17.30. Ob 15.30 je malica za vse tiste, ki so še v vrtcu. Ravnateljica oz. vodja šole nam je nato predstavila dejavnosti šole npr. promoviranje psihomotorike (tedensko oblikujejo poligon ovir), vsak dan bivajo na prostem, če tega vreme ne omogoča, so vsi skupaj v prostorni telovadnici. Takrat je tudi priložnost, da si vzgojiteljice vzamejo 5-minutne pavze za kavo.

Evalvacija

Zanimivo je, da vidijo smisel v reševanju in izpolnjevanju učbenika že pri 2-letnih otrocih. V učbeniku je vse predstavljeno z maskoto, barvito deklico po imenu Hada Colorin, katere zgodbo prebirajo vsak dan in je povezana s temami, o katerih govorijo potem (družina, jesen, rdeča barva). Maskoto Hado Colorin vsak petek vzame domov drug otrok, ki potem skupaj s starši opiše in nariše doživetja družine s to maskoto prek vikenda v velik zvezek. Ob koncu leta nastane album doživetij, ki so ga lahko vsi starši ogledajo. Dejavnost zagotovo motivira starše h kakovostnejšemu preživljanju časa s svojimi otroki.

Zadnji delovni dan je bil namenjen diskusijam vseh opazovanih načinov dela skozi vprašanja, kako smo izkusili demokracijo, kako smo izkusili pismenost, kaj smo opazili glede vloge učitelja, kaj smo opazili glede vloge učenca, ali se (zadostno) vključujejo starši. Diskusija je bila izčrpna in temeljita, vsak se je lahko vključil in sodeloval. Nastali so zapiski s pomočjo zapisničarja v angleškem jeziku.

Literatura:

Comunidades de Aprendizaje. Schools as learning communities. Pridobljeno 3. 11. 2016 na spletni strani <http://utopiadream.info/ca/>.
Dufour, Richard. 2004. *What is a professional learning community?* Pridobljeno 3. 11. 2016 na spletni strani <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/may04/vol61/num08/What-Is-a-Professional-Learning-Community%2%A2.aspx>.